

Дејан Стојиљковић

**КОНСТАНТИНОВО
РАСКРШЋЕ**

Илустровао: Драган Пауновић

■ Laguna ■

Copyright © 2009, 2019, Дејан Стојиљковић

Copyright © 2019 овог издања ЛАГУНА

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

КОНСТАНТИНОВО РАСКРШЋЕ

САДРЖАЈ

Између сенки	9
Пролог: ПОГЛЕД ИЗ БЕСКОНАЧНОСТИ.	15
Први део: КРАЉЕВСТВО КРВИ.	57
Други део: НАСЛЕЂЕ ПРЕДАКА	145
Трећи део: НЕБО ИЗНАД НИША	241
Епilog: ЛИНИЈА КОЈА РАЗДВАЈА	295
Post scriptum: MORS ULTIMA LINEA RERUM . . .	329
О аутору.	334
О илустратору	335

ИЗМЕЋУ СЕНКИ

(предговор јубиларном издању)

Када се роман *Константиново раскрыће* појавио у књижарама, почетком јула 2009. године, нико, па ни (тада) млади човек који га је написао није могао да наслути шта ће се све десити са том књигом, и какав ће успех постигнути. Сећам се да ми је један пријатељ, добар познавалац кретања на српској књижевној сцени и у тадашњем српском издаваштву, рекао: „Уз добар маркетинг, можеш да продаш три-четири издања. Не очекуј да те узму у обзир за награде а очекуј да те критичари сахране.“

На моје питање зашто, одговорио ми је:

„Домаћа критика и теорија не воле жанр.“

Роман јесте, у крајњој линији, жанровски. У основи, то је хорор роман, писан највише под утицајем Стивена Кинга, а доста тога дугује и роману *Беснило* Борислава Пекића. Ако се сећате, испод наслова те своје књиге Пекић је ставио јасну одредницу – „жанр роман“.

Никад нисам бежао од тога.

На крају крајева, као писац, много дугујем поменутом Кингу, затим Нилу Гејмену, Дену Симонсу, Роберту

Хауарду, Едгару Алану Поу, као и стрип-ауторима попут Алана Мура, Тицијана Склавија и Марка Милара. Али дугујем доста и Андрићу, Селимовићу, Кишу...

И шта је у ствари жанр? *Беснило* је хорор. *Ана Карењина* је љубић. *Браћа Карамазови* су кримић. Наравно – кад покушамо да их угурамо у те уске жанровске дефиниције. Све те књиге су и далеко више од тога. Па можда и *Константин*ово *раскриће* јесте нешто више од приче о вампирима и потрази за светом реликвијом.

Да није, не бих сада писао овај предговор.

По чему се, дакле, ово издање разликује од претходних?

Нисам присталица процеса да се књига стално дописује, ревидира, дотерује, скраћује и продужује... Али за ову посебну прилику, а прилика јесте посебна јер мало која књига у српском издаваштву дочека да прослави овако значајан јубилеј а да је и даље радо читана, превођена и актуелна – није било згорег наградити верне читаоце неким новим садржајем.

За почетак, ово издање је специфично по томе што је обogaћено илустрацијама изванредног Драгана Пауновића. То је исти онај човек који је урадио феноменалан илустраторски посао на трилогији *Немањини*, коју сам написао заједно са Владимиром Кеџмановићем. Такође, Драган је аутор стрип-адаптације *Константин*овој *раскрића*.

Додатни материјал налази се пре свега на почетку и на крају романа. Осећао сам потребу да књизи дам неки филмски увод, и сцена борбе у арени античког Наиса, где млади Флавије Валерије Константин крвљу отплаћује коцкарске дугове – наметнула се сама од себе.

Такође, сматрао сам да је неопходно да се мало разјасни Немањина позиција и прича пре него што је кренуо на задатак у Ниш. Током тога процеса открио сам једну занимљиву историјску личност – Била Марка Хадсона, британског човека у Дражином штабу. Неки чак тврде да је он, а не Душко Попов, био Ијану Флемингу инспирација за лик Џејмса Бонда. У сваком случају, необичан и интересантан човек, коме ћу се сигурно вратити у наставку романа.

У самом „телу“ романа урађене су неке мање и веће интервенције, скраћења и дописивања, али не у тој мери да поремете динамику приче. Такође, потрудио сам се да постоји доследност у нишком дијалекту којим говоре неки од јунака, Нишавац пре свих. Домаћи лектори често знају да се погубе када су дијалекти у питању, али са лектором овог издања то свакако није случај. Госпођа Грозда Пејчић лекторише моје књиге још од романа *Знамење анђела*, и сматрам себе веома срећним због тога. Лектор вам је као директор фотографије на филму: он не утиче на причу и ликове, али зато комплетна слика умногоме зависи од његовог знања и умећа. А то је зато што добар лектор често види оно што писцу и уредницима промакне.

Нишки дијалект је веома незгодан, са доста речи које звуче као да су једно, а у ствари су нешто сасвим треће. Једном приликом ми је лектор реч „деверичић“ (син девера, мужевљевог брата, а истовремено и пежоративан јужњачки термин за слабог и неискусног мушкарца) исправио у презиме – „Деверичић“.

А Константиново раскриће јесте нишки роман, у правом смислу те речи.

Влада Кеџмановић својевремено је, у својој колумни у *Полиџици*, то образложио на следећи начин:

Ниш који су задесиле немачка окупација, брајтоудилачки райи и смртиносни летиови савезничке авијације, јесте сџари љредрајни Ниш који се џоком рајиа расџада да би с доласком ослободилаца несџао џотиово без џраџа. Дејанов роман, џако, љредсџавља и омаж џрађанском Нишу с џрве џоловине двадесетџоџ века, џематџски џандан романима о џрађанском Беоџраду, изразиџио хвалџеним и чиџаним у џоследњим деџенијама џрошлоџ, џа и у џрвој деџенији овоџ сџолеђа. С џим џиџи је, бдуђи лиџерарно далеко ориџиналнији и храбрији, Сџојиљковић своје сџарије деоџрадске колеџе у мноџи чему наџмашиџо. Елем, чиђеница да је сџари Ниш добио свој роман, који, ако није бољи од најзначајнијих романа о сџаром Беоџраду, сиџурно у односу на њих не заоџџаје, у времену у ком несразмера економских, цивилизацијских и кулџурних услова у којима живе Беоџрад и унутџрашњосџи, а џоседно јуџ Србије џосџаје засџрашујуђа, заоџџа има оџроман значај. И не само за Ниш. И не само за оџџаџак Србије. Неџ љре свеџа за Беоџрад.

Ни он са тим текстом није имао сређе са лекторима: *Полиџикин* лектор му је наслов „Браво на Ниш“ преправио у „Браво за Ниш“. Језик је жива ствар. Штета што то не разумеју баш сви који га проучавају.

Немања Лукић, главни (анти)јунак овог романа је, у међувремену, добио још простора да се размахне, па с тим у вези, онима које то занима, препоручујем за даље читање приповетке *Мрџве сџивари* (о Немањином сусрету са Андрићем), *Пуцањ* (о Немањином учешћу у Сарајевском атентату и познанству са Гаврилом Принципом), *Уџиџај*

мрак (о томе где је и шта ради Немања Лукић у 21. веку), као и приповетку *Неонски блуз*, која се бави нерешеним убиством из 1915. и једним изванредним човеком по имену Едвард Рајан, који је био шеф америчке мисије Црвеног крста у Србији. И Немањин пријатељ, наравно.

Такође, они који воле стрип, а нарочито они који га још нису заволели, могу да прочитају сјајну стрип-адаптацију која има три тома: *Краљевство крви*, *Наслеђе њредака* и *Небо изнад Ниша*, као и стриповану верзију приповетке *Пуцањ* коју је урадио македонски стрипар Јован Секулоски, а која је објављена у антологији *Линије фронтџа*.

Закључак који се намеће сам од себе јесте да је *Константиново раскришће* изашло из уских оквира романа и почело да гради сопствени универзум. На све то надовезаће се и новела која је тренутно у рукопису, а чији наслов је *Поља Нефилима*. У њој ће читаоци сазнати шта је то штурмбанфирер Кан радио у Африци. Мајк Мињола је рекао да су нацисти идеални негативци, на-име: у вези с њима не мораш ништа да објашњаваш, они су зли сами по себи.

Немања Лукић ће такође добити своју књигу, роман чија се прича протеже кроз цео један век српске историје. Радни наслов те књиге је *Поноћни људи*.

До тада, уживајте у овом новом, интегралном издању књиге.

Видимо се кроз десет година.

Дејан Стојиљковић
Ниш, јул 2019.

Пролог

ПОГЛЕД ИЗ БЕСКОНАЧНОСТИ

Од првог тренутка су ме привлачиле очи.
Биле су бистре и крупне, мирне и самоуверено
усмерене на мене. Али поглед није долазио из очне
јабучице, долазио је из много веће дубине, имао
сам осећај – из бесконачности.

Ошо Вајнер, шеф штаба СА,
о свом сусрету са Адолфом Хитлером

Бескрајна је брзина времена, још већа
изгледа онима који гледају унатраг.

Сенека

Наисус,
Римска провинција Горња Мезија
285. г. н. е.

„Господару...“

Глас који га дозива некако је далек. Као да долази из другог света.

Млади патрициј, што седи на тврдој дрвеној клупи у полумрачном ходнику и чека да га позову да изађе у арену, зури у сечиво свог мача. Фиксира га погледом. Мери очима сваки педаљ, сваки набор на рукохвату, сваки одсјај на оштрици.

Од када је Наисус добио нову арену, светина има ту задовољштину да утажи своју жеђ за спектаклом, хлебом и крвљу. А он има прилике да у тој истој арени убија за новац, и тако врати коцкарске дугове. Млади патрициј је *auctoratus*, гладијатор који је добровољно пристао да то буде.

Он није положио гладијаторску заклетву.

Није клекнуо и није као молитву изговорио речи:

„*Uri, vinciri, verberari, ferroque necari.*“*

* „Истрпећу жигосање, окове, бичевање или смрт од мача“ (лат.).

Једини жиг који је имао на себи био је жиг легије на десном рамену. Као син цезара и наследник трона на западу, несумњиво није знао шта значи бити у оковима. А онај који би се усудио да потегне бич на њега убрзо би остао без бича, без руке и главе.

Подразумевала се једино смрт од мача.

Јер ова игра је таква.

У арену улази жив човек.

Из арене излази победник. Или покојник.

„Господару Константине...“, зачу се опет глас. „Време је.“

Изговарање његовог имена га тргну. Он устаде, мишићи му се затегоше као струне, оштрица кратког мача засија у полумраку ходника што води ка улазу у арену.

Флавије Валерије Константин осети песак под својим сандалама, то најчувеније обележје гладијаторске територије. Песак. Јер добро упија крв.

Корача лагано, без журбе. Ово нису игре у част богиње плодности нити у част богиње жетве. Ово су Сатурналије, и овде људи умиру. Едитор на улазу је већ проверио да ли су оружја која се уносе у арену оштра, опкладе су већ пале, а похотне даме у ложама и њихови вечито љубоморни мужеви које разједају пороци, од којих је коцка свакако највећи, спремни су да виде нов спектакл.

Увек је исто.

Моћна врата арене се отворише као крила неког безименог бога и он прође кроз њих, стежући у снажним војничким шакама два гладијуса*, један у левој,

* Гладијус – римска реч за мач који су користили легионари, а касније и гладијатори (који су име и добили по њему). Овде се мисли на посебну врсту тога оружја која је у римској војсци била у употреби до 2. века н. е.

други у десној. Један за блокирање удараца, други за убијање.

У песку арене чекали су га његови противници.

Три гладијатора.

Сва тројица заробљени у војним походима. Борци у аренама су углавном и регрутовани међу ратним заробљеницима. Били су то чврсти, снажни и од убијања отупели људи. Трачани, Сармати, Готи... Понекад и неки римски војник, дезертер. Све их је повезивало само једно. Жеља за животом.

Три гладијатора.

Високи црнац са дугачким легионарским штитом црвене и беле боје, наоружан дугим копљем.

Затим мурмилон, наоружан такође гладијусом, као он, тамне очи назиру му се кроз визир шлема од трачког челика, који има облик риђље главе.

Трећи гладијатор у арену је такође понео своје гладијусе. Биће да је начуо како се његов противник бори и мисли да ће, ако има исто оружје, остварити предност. На своју несрећу, наместо шлема натакао је вучју главу. Што ће му скратити видно поље... Самим тим и живот.

На трибинама арене светина гладна хлеба, крви и забаве. На лицу свакога од њих одавно је исписано PANEM ET CIRCENSES.*

Константин се окреће човеку у дугој белој туници, који га је допратио, и каже:

* „Хлеба и циркуса“ или „Хлеба и игара“ (лат.) – позната фраза позајмљена из сатиричне песме римског песника Јувенала, који је на тај начин желео да опише апатију Римљана који су изгубили интересовање за опште добро јер им је држава делила бесплатан хлеб и организовала гладијаторске борбе.

„Када постанем император – едиктом ћу укинути игре.“

„Прво се потруди да ови што те чекају не укину тебе“, узврати овај. „А за игре не брини, господару... Оне су вечне. Када не буде игара – неће више бити ни Рима.“

Човек у туници се повуче и велика врата се затворише за њим.

Док се пењао степеницама да заузме место у ложи, обратио се једном од сенатора:

„Јеси ли га чуо? Император?“

Први је напао црнац: покушао је копљем да га убоде у мензу. Константин је лако избегао тај ударац, онда копље пресекао напола. Високи црни човек пробао је да ударац који следи заустави великим легионарским штитом, али је штит био сувише тежак, реакција превише спора, и већ следећег тренутка врх Константиновог гладијуса био му је у грлу.

Гладијатор са вучјом главом насрнуо је следећи.

Њему је одсекао руку у лакту.

Док је овај крварио насмрт, мурмилон је оклевао, кратко, али довољно.

Замахнуо је својим гладијусом, коначно – добро увежбан ударац, брз, одозго надоле.

Константин је својим гладијусом пресекао сечиво, одгурнуо мурмилонову руку у страну, што му је оставило простора да замахне другим мачем.

Одрубио му је главу једним замахом.

Забио је након тога оба гладијуса у песак и без речи кренуо ка великим вратима арене, не хајући за урлике племића који су изгубили опкладе и дама којима ноћас неће правити друштво мишићави и знојави гладијатори.

Мурмилон је, испод свог визира, мртвим очима зурио у његова гола мишићава леђа. Као да тек сад схвата зашто су Константина у легији прозвали „трашала“ – бивољи врат.

„Честитам, домине, твој дуг је избрисан“, рече човек у белој туници када Константин ступи у полутаму ходника.

„Следећи пут ћу убити оног ко је наместио коцке...“, узврати Константин.

„Следећи пут, домине... Следећи пут“, мирно је резонавао човек пружајући му кесу с новцем.

* * *

Док је излазио из амфитеатра, Константин застаде на улици, довољно да му се обрати просјак који је седео у углу наднет над чинијом у којој је било неколико бакрењака.

„Зар није срамота и испод части да се син једног Констанција Хлора бори у арени?“

Константин га нехајно погледа. Човек је био слеп. Мртве очи зуриле су у празнину света. Сиви поглед као да је сезао из бесконачности. Усне као да се нису ни мицале.

„Шта ти знаш о срамоти и части, старче?“, одмахну руком Константин и настави низ улицу.

Слепац је и даље зурио преда се, премешући грубе бакрене новчиће у шакама чија кожа је имала боју пергамента.

„Не много...“, рече себи у браду јер Константин више није могао да га чује. „Али сам познавао човека који ми је једном рекао да није дошао да донесе мир... него мач.“

Константинова силуэта изгуби се у колоплету градских улица.

„А ускоро, домине...“, промрмља на крају старац. „Ускоро ћеш га упознати и ти...“

